

Specialstudier

December 2023

Internationell jämförelse
av prisutvecklingen i olika
produktgrupper

Specialstudie

Internationell jämförelse av prisutvecklingen i olika produktgrupper

Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet. Vi gör prognoser som används som beslutsunderlag för den ekonomiska politiken i Sverige. Vi analyserar också den ekonomiska utvecklingen samt bedriver tillämpad forskning inom nationalekonomi.

I **Konjunkturbarometern** publicerar vi varje månad statistik över företagens och hushållens syn på den ekonomiska utvecklingen. Undersökningar liknande Konjunkturbarometern görs i alla EU-länder.

Rapporten **Konjunkturläget** är främst en prognos för svensk och internationell ekonomi, men innehåller också djupare analyser av aktuella makroekonomiska frågor. Konjunkturläget publiceras fyra gånger per år. **The Swedish Economy** är den engelska översättningen av delar av rapporten.

I **Lönebildningsrapporten** analyserar vi de samhällsekonomiska förutsättningarna för lönebildningen.

I **Hållbarhetsrapporten** analyserar vi den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna.

Den årliga rapporten **Miljö, ekonomi och politik** är en översyn och analys av miljöpolitiken ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Vi publicerar också resultat av utredningar, uppdrag och forskning i serierna

Specialstudier, KI-kommentarer, Working paper, PM och som **remissvar**.

Du kan ladda ner samtliga rapporter från vår webbplats, www.konj.se. Den senaste statistiken och prognoserna hittar du under www.konj.se/statistik.

Förord

Regeringen har gett Konjunkturinstitutet i uppdrag att analysera prissättningen hos svenska företag i förhållande till kostnadsutvecklingen, se Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Konjunkturinstitutet, Fi2023/02050. Denna specialstudie utgör en del av det uppdraget.

Specialstudien är författad av Pontus Liljefors.

Stockholm den 18 december 2023

Albin Kainelainen
Generaldirektör

Innehåll

1	Sammanfattning.....	5
2	Inledning och bakgrund	6
3	Jämförelse av prisutvecklingen i olika produktgrupper.....	8
	Referenser	23

1 Sammanfattning

I denna specialstudie jämförs utvecklingen av konsumentpriserna i Sverige, Danmark, Norge, Finland, Tyskland, Frankrike, Spanien och euroområdet som helhet. Bland länderna som ingår i jämförelsen är Tyskland det land där konsumentpriserna sammantaget har ökat mest sedan 2019 till och med oktober 2023. Det är framför allt förhållandevis stora prisökningar på energi och livsmedel som förklarar utvecklingen. Finland och Danmark har haft de lägsta sammanlagda konsumentprisökningarna.

I Sverige har konsumentprisökningen varit i princip lika stor som i euroområdet, men exklusive energi har priserna ökat mer i Sverige än i samtliga länder som ingår i jämförelsen. I både Sverige och Norge har såväl varu- som tjänstepriserna ökat mer än i de övriga jämförelseländerna. En del av prisökningarna beror på de växelkursförsvagningar som skett i både Sverige och Norge. Det går dock inte utifrån analysen i denna studie att kvantifiera hur mycket växelkursen har bidragit till prisutvecklingen i Sverige relativt andra faktorer.

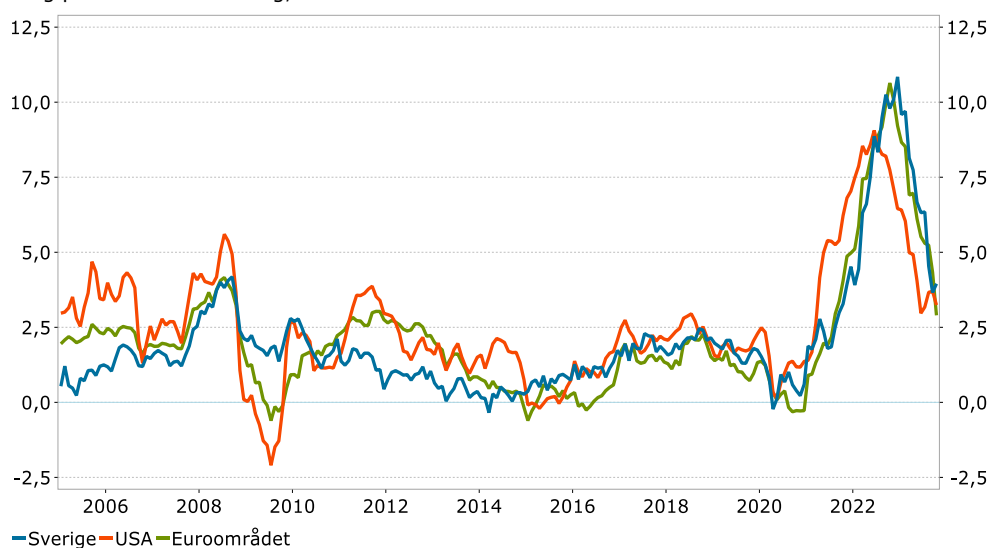
De svenska livsmedelspriserna har sammantaget ökat mer än i Finland, Danmark, Norge och Frankrike men mindre än i Tyskland och Spanien. Över lag tycks de europeiska livsmedelspriserna ha konvergerat under de senaste åren i och med att de länder som hade en förhållandevis låg prislivnivå 2019 har haft en högre prisutveckling än länderna som hade en hög initial prislivnivå. Sverige sticker inte ut nämnvärt från det sambandet.

2 Inledning och bakgrund

De senaste åren har inflationen varit kraftigt förhöjd på många håll i världen. Inflationssuppgången orsakades av flera olika faktorer men började synas i USA ungefär ett år efter coronapandemins utbrott (se diagram 1). Pandemin resulterade bland annat i att tjänstekonsumtionen minskade och att hushållen började efterfråga varor i högre utsträckning. I kombination med olika typer av utbudsproblem ledde den högre varuefterfrågan till att internationella fraktkostnader steg kraftigt. En expansiv ekonomisk politik som höll uppe hushållens köpkraft bidrog sannolikt också till det ökade prisstrycket.

Diagram 1 Konsumentpriser i valda länder och regioner

Årlig procentuell förändring, månadsvärden

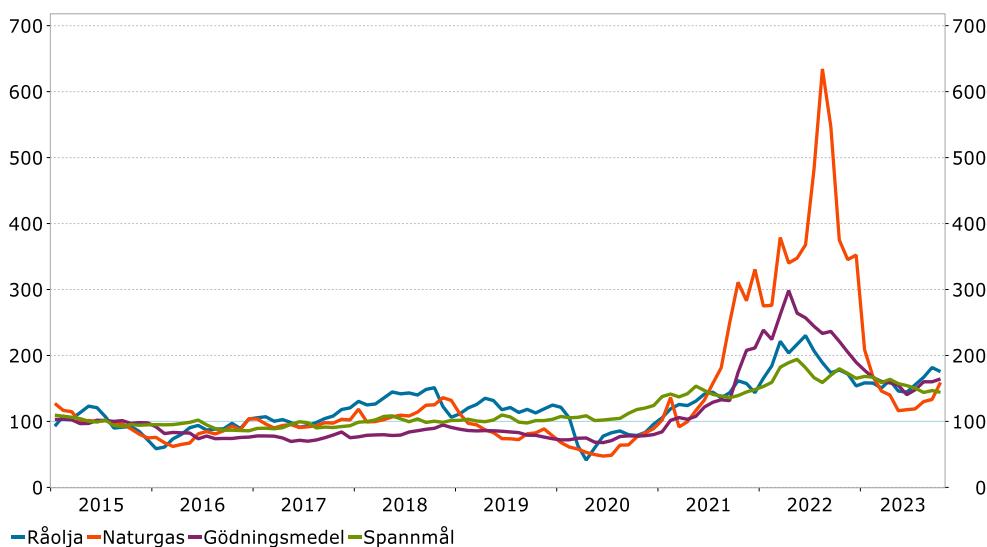
Källor: Eurostat, U.S. Bureau of Labor Statistics och Macrobond.

I Europa förvärrades inflationsproblematiken av kriget i Ukraina och de energiprisökningar som uppstod under 2021 och 2022. Energiprisökningarna innebar i sig ökade kostnader för bland annat livsmedelsproducenterna men ledde även till att priset på viktiga insatsvaror så som gödningsmedel ökade kraftigt (se diagram 2). I och med att Ryssland och Ukraina historiskt sett har utgjort en relativt stor andel av den globala spannmålsexporten, påverkades internationella livsmedelspriser även av de exporthinder och sanktioner som följde av kriget.

I takt med att prisökningarna spred sig till flera produktgrupper nådde inflationen drygt 10 procent i både euroområdet och Sverige mot slutet av 2022. Under 2023 har inflationen dämpats, delvis till följd av att energipriserna har minskat från de tidigare höga nivåerna. Däremot har andra priser fortsatt att öka i en historiskt sett hög takt.

Diagram 2 Internationella råvaruprisindex

USD, index 2015=100, månadsvärden

Källor: Världsbanken och Macrobond.

I denna specialstudie jämförs utvecklingen av konsumentpriserna i Sverige med ett antal länder i Europa samt euroområdet som helhet. Länderna som ingår i jämförelsen är Danmark, Norge, Finland, Tyskland, Frankrike och Spanien.

Att Danmark, Norge, Finland och Tyskland ingår i jämförelsen motiveras dels utifrån den geografiska närheten till Sverige, dels utifrån att det finns institutionella skillnader mellan länderna som kan ha spelat roll för prisutvecklingen. Ett konkret exempel är att Sverige till skillnad från Danmark, Finland och Tyskland har rörlig växelkurs gentemot euron. Förändringar i växelkursen påverkar konsumentpriserna via importpriserna. Norge har precis som Sverige rörlig växelkurs mot euron, men skiljer sig åt i andra avseenden, bland annat vad gäller jordbrukspolitiken och att landet är en stor oljeexportör. Därtill är länderna viktiga handelspartners till Sverige, tillsammans utgör de mer än en tredjedel av såväl den svenska varuexporten som varuimporten.

Frankrike och Spanien ingår i jämförelsen för att ytterligare belysa skillnader i hur konsumentpriserna har utvecklats runt om i Europa. Båda länderna har dessutom genomfört olika typer av åtgärder för att försöka begränsa prisökningarna i konsumentledet, vilket gör dem till intressanta jämförelseländer.

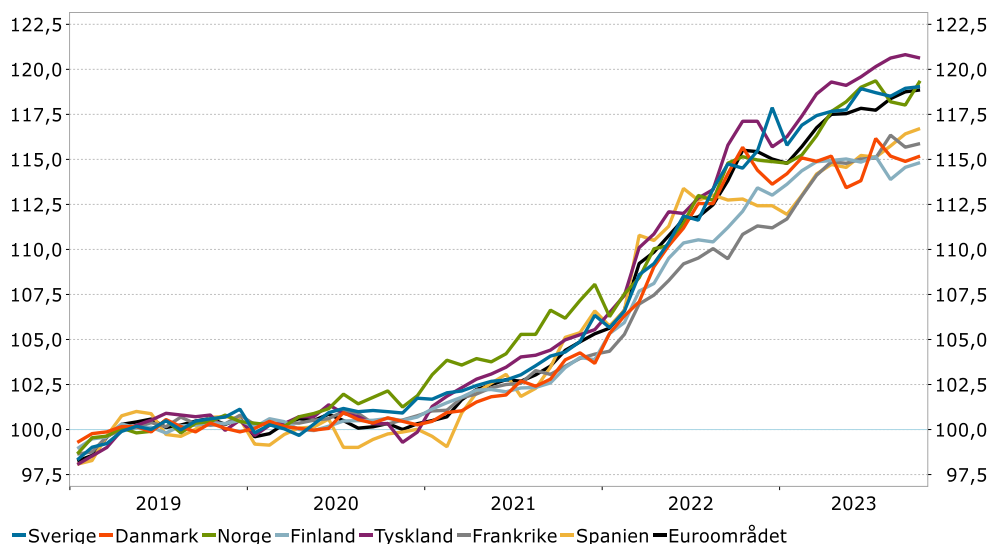
3 Jämförelse av prisutvecklingen i olika produktgrupper

Trots att de senaste årens kraftigt förhöjda inflation i mångt och mycket har varit ett globalt fenomen, skiljer sig prisutvecklingen åt mellan länder och olika produktgrupper. I denna specialstudie jämförs utvecklingen av konsumentpriserna enligt HIKP i Sverige, Danmark, Norge, Finland, Tyskland, Frankrike och Spanien. HIKP-måttet är utformat för att mäta inflationen på ett harmoniserat sätt i alla EU:s medlemsländer. Över tid samvarierar HIKP-måttet relativt väl med KPIF i och med att räntekostnader kopplade till boendet inte ingår. Jämförelsen görs framför allt uppdelat på de fyra aggregaten energi, varor, tjänster samt livsmedel och alkoholfria drycker. Dessa aggregat tillhandahålls av Eurostat och täcker tillsammans in samtliga produktgrupper som ingår i HIKP, bortsett från alkohol och tobak.

I diagram 3 visas den allmänna konsumentprisutvecklingen i de länder som ingår i jämförelsen. Tidsserierna sträcker sig till och med oktober 2023 och är indexerade till värdet 100 år 2019. Prisutvecklingen mäts i lokal valuta. Under den valda tidsperioden har konsumentpriserna i Sverige sammantaget ökat med 19 procent. Det är mer än i Danmark, Finland, Frankrike och Spanien men mindre än i Tyskland. I förhållande till Norge och euroområdet som helhet har den sammanlagda prisökningen i Sverige varit ungefär lika stor.

Diagram 3 Konsumentpriser i valda länder och regioner

Index 2019=100, månadsvärden

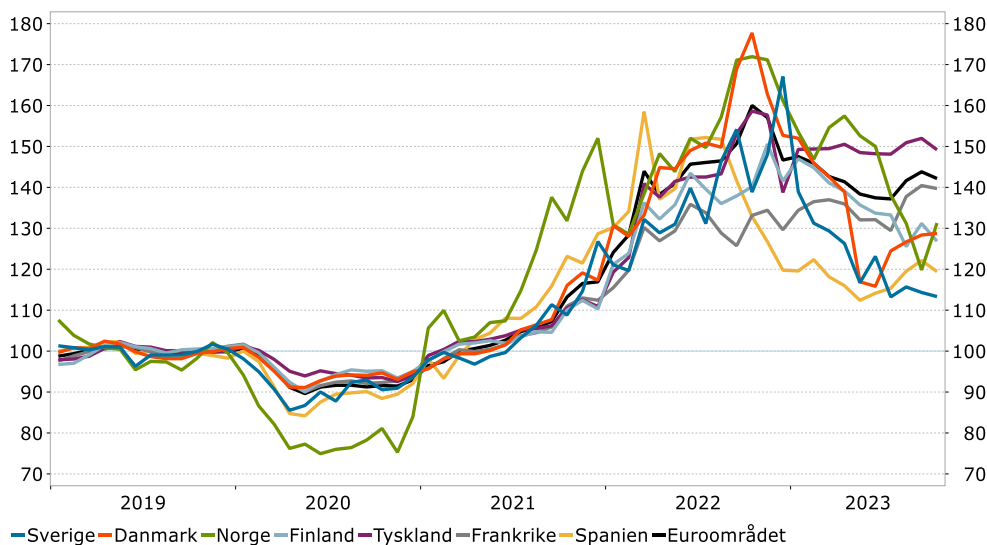
Källor: Eurostat och Macrobond.

ENERGIPRISERNA HAR MINSKAT FRÅN DE TIDIGARE HÖGA NIVÅERNA

Efter att ha dämpats något i inledningen av pandemin, började de europeiska energipriserna öka allt snabbare under 2021 och 2022 (se diagram 4). Prisökningarna berodde bland annat på att tillgången till rysk energi begränsades kraftigt samtidigt som det uppstod andra typer av utbudsproblem på de europeiska energimarknaderna.

Diagram 4 Energipriser i valda länder och regioner

Index 2019=100, månadsvärden

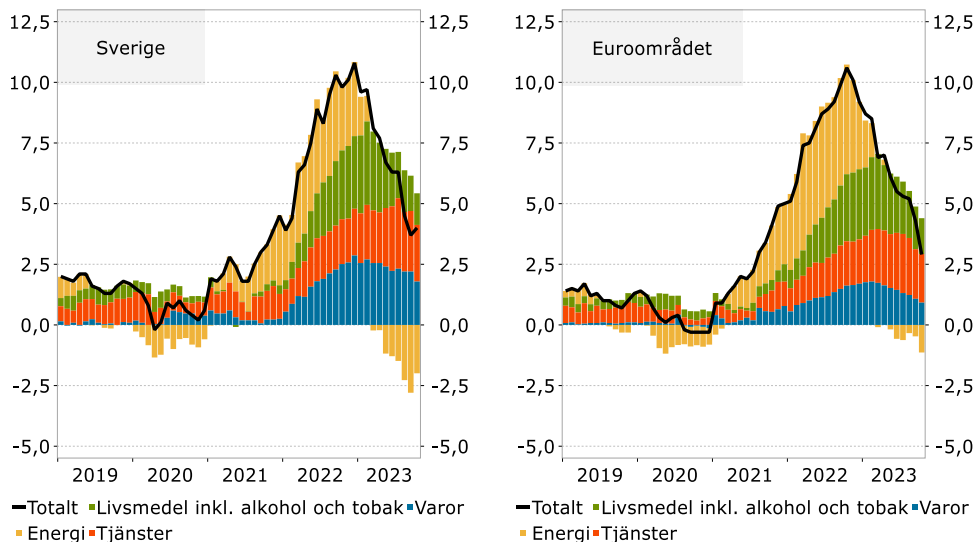

Källor: Eurostat och Macrobond.

Under 2023 har energipriserna minskat från sina respektive pristoppar i de flesta länderna. Nedgången är större i de skandinaviska länderna än i Tyskland och euroområdet som helhet vilket delvis beror på skillnader i hur snabbt prisförändringar i producentledet överförs till konsumentledet. I Sverige har energipriserna minskat förhållandevis mycket under 2023. Som visas i diagram 5 har det inneburit ett större negativt bidrag till inflationen än vad som varit fallet för euroområdet.

Diagram 5 Bidrag till inflationen i Sverige och i euroområdet

Procentenheter respektive årlig procentuell förändring, månadsvärden

Källor: Eurostat och Macrobond.

I en del länder hade energipriserna troligtvis ökat ännu mer under 2022 och inledningen av 2023 om det inte vore för de åtgärder som vidtogs för att mildra konsekvenserna för hushållen. I Frankrike begränsar staten hur snabbt gas- och elpriserna för hushåll och företag tillåts stiga, medan Spanien sedan en tid tillbaka subventionerar fossila kraftverk i syfte att minska produktionskostnaderna för el. Flera länder,

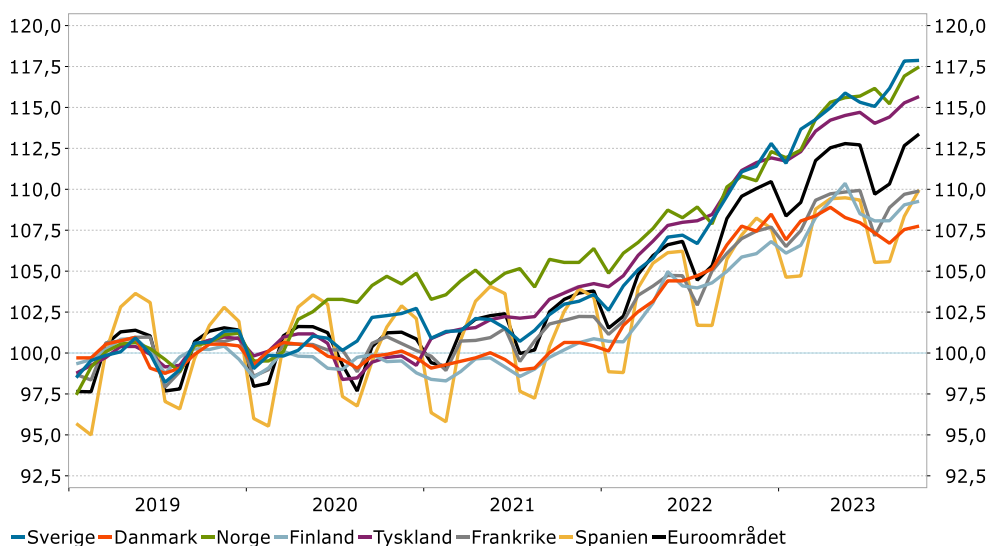
däribland Tyskland, har valt att tillämpa pristak på en given mängd gas- och elförbrukning för att dämpa effekterna av de höga energipriserna och samtidigt bevara incitamenten till energibesparande åtgärder.

SVAG VÄXELKURS HAR BIDRAGIT TILL HÖGA VARUPRISÖKNINGAR I SVERIGE OCH NORGE

Tillsammans med utbudsproblemen som uppstod under pandemin bidrog energiprischocken till att många varupriser ökade snabbt under 2021 och 2022 (se diagram 6). På senare tid har däremot prisökningarna på varor avtagit i flera länder. I bland annat Danmark har varupriserna till och med minskat under 2023, även om säsongsmässiga prisvariationer innebär att enskilda månadsförändringar ska tolkas med försiktighet.

Diagram 6 Varupriser i valda länder och regioner

Index 2019=100, månadsvärden

Anm. Varor avser industrivaror (non-energy industrial goods).

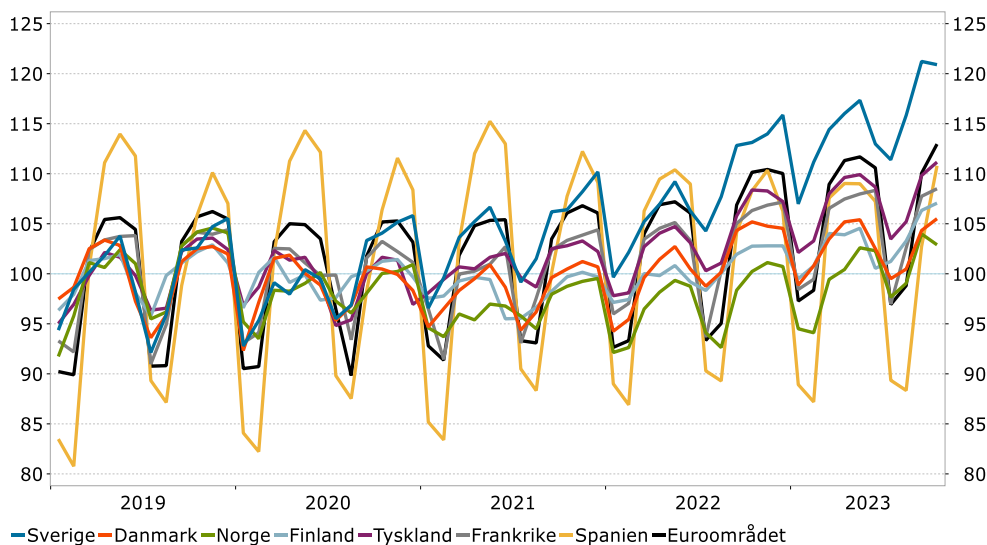
Källor: Eurostat och Macrobond.

Bland länderna som ingår i jämförelsen är Sverige det land där varupriserna har ökat mest under den valda tidsperioden. Även i Norge har den sammanlagda varuprisökningen varit förhållandevis stor. I de övriga jämförelseländerna har varupriserna ökat mindre än i euroområdet som helhet, med undantag för Tyskland.

Kläder och skor samt inventarier och hushållsvaror är två exempel på produktgrupper som har ökat mer i pris i Sverige än i många andra europeiska länder. Av det som konsumeras av kläder och skor samt inventarier och hushållsvaror är endast en liten andel inhemskt producerat. I Norge har priserna på kläder och skor inte ökat i samma utsträckning men den sammanlagda prisökningen på inventarier och hushållsvaror liknar däremot den i Sverige (se diagram 7 och 8).

Diagram 7 Priser på kläder och skor i valda länder och regioner

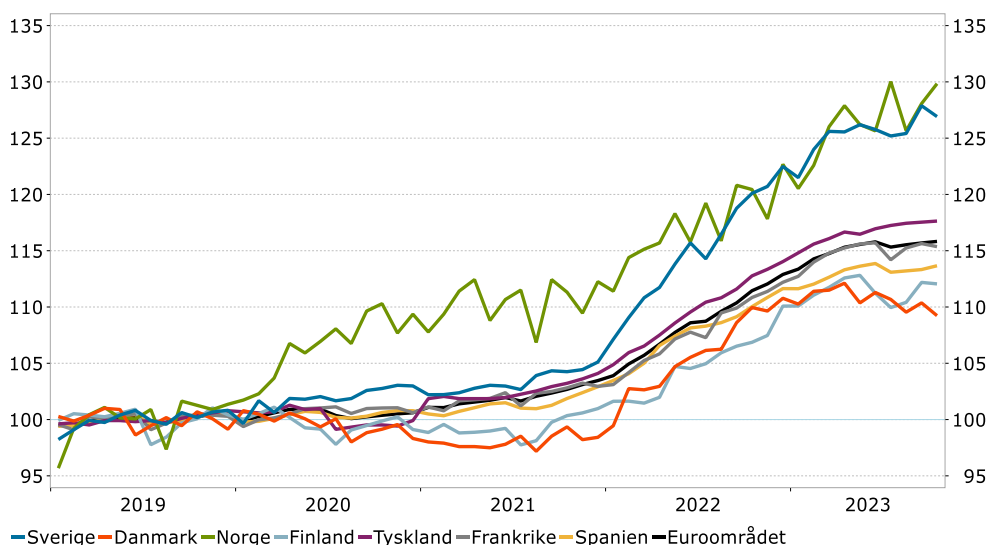
Index 2019=100, månadsvärden

Källor: Eurostat och Macrobond.

Diagram 8 Priser på inventarier och hushållsvaror i valda länder och regioner

Index 2019=100, månadsvärden

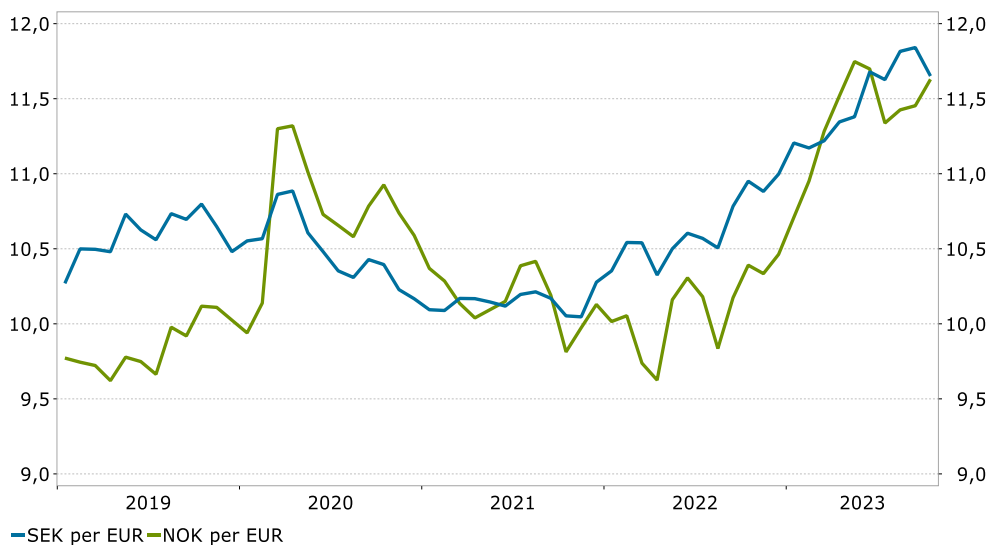

Källor: Eurostat och Macrobond.

Att varupriserna sammantaget har ökat mer i Sverige och Norge än i övriga jämförelseländer kan delvis förklaras av att såväl den svenska som den norska kronan har försvagats mot euron under stora delar av den valda tidsperioden (se diagram 9). För Sveriges del sammanfaller kronförsvagningen relativt väl med att varuprisindexet började avvika allt tydligare från euroområdets index. Det är dock viktigt att notera att det finns skillnader i prisökningarna mellan Danmark, Finland, Tyskland, Frankrike och Spanien trots att de har gemensam växelkurs.

Diagram 9 Valutakurser

Månadsgenomsnitt

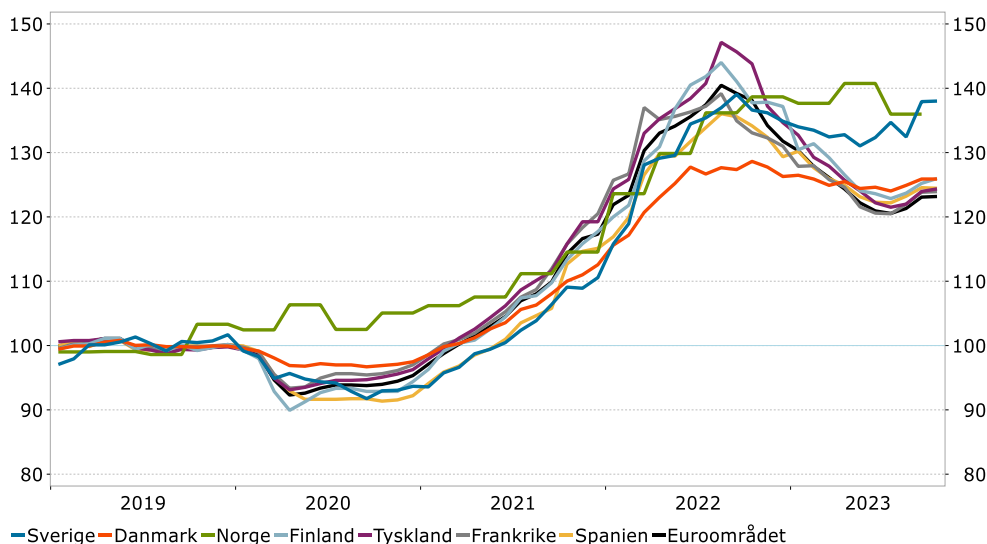

Källor: Macrobond.

En svagare växelkurs innebär att import blir dyrare och det driver i sin tur upp konsumentpriserna. Denna effekt är mer påtaglig för produktgrupper som har ett stort importinnehåll, vilket är fallet för många typer av varor. Som visas i diagram 10 har de svenska och norska importpriserna inte minskat i samma utsträckning som i de övriga länderna som ingår i jämförelsen.

Diagram 10 Importpriser i valda länder och regioner

Index 2019=100, månadsvärden

Anm. Norges tidsserie är ett nationellt importprisindex på kvartalsfrekvens då Eurostat-data saknas.

Källor: Eurostat, Statistics Norway och Macrobond.

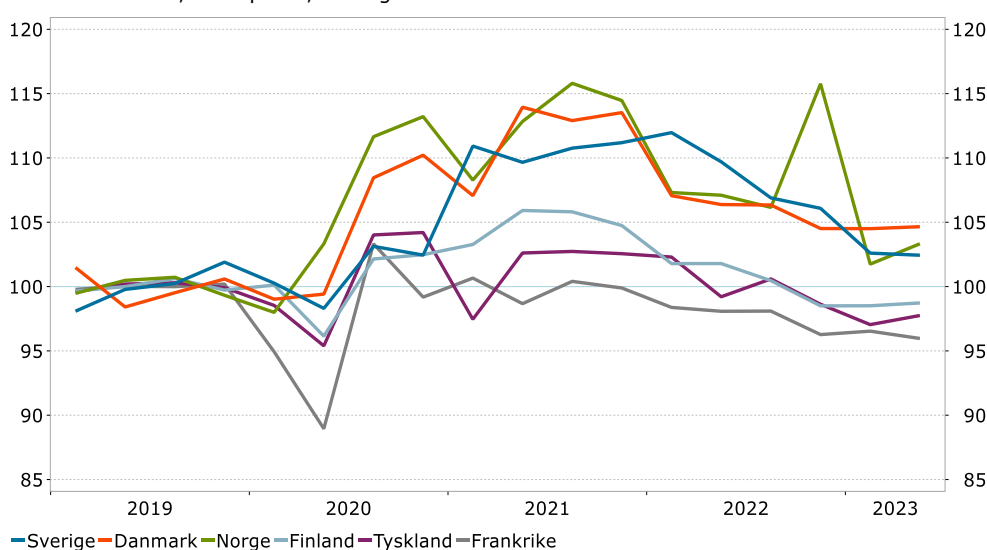
I och med att övriga jämförelseländer har euro som valuta, med undantag för Danmark som har fast växelkurs gentemot euron, är det troligt att en stor del av den observerade prisskillnaden i importledet beror på de svaga valutorna i Sverige och Norge. Historiskt har prisgenomslaget från förändringar i växelkursen varit relativt

begränsat i Sverige men det finns skäl att tro att genomslaget har varit större under de senaste åren.¹

Att reda ut hur mycket av Sveriges och Norges varuprisökningar som har drivits av växelkurseffekter är svårt – inte minst då varukonsumtionen har varit förhållandevis stark jämfört med i Finland, Tyskland och Frankrike (se diagram 11). Den relativt sett starka varukonsumtionen skulle kunna vara en indikation på att prisökningarna i Sverige och Norge delvis kan förklaras av en högre efterfrågan än i övriga länder. Vad som ändå talar för att växelkurseffekten har varit betydande är att varukonsumtionen i Danmark har utvecklats i linje med den i Sverige och Norge, samtidigt som de danska varupriserna inte har ökat i samma utsträckning.

Diagram 11 Varukonsumtion i valda länder

Index 2019=100, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Varukonsumtion i fasta priser saknas för Spanien och euroområdet.

Källor: Eurostat, Statistics Norway och Macrobond

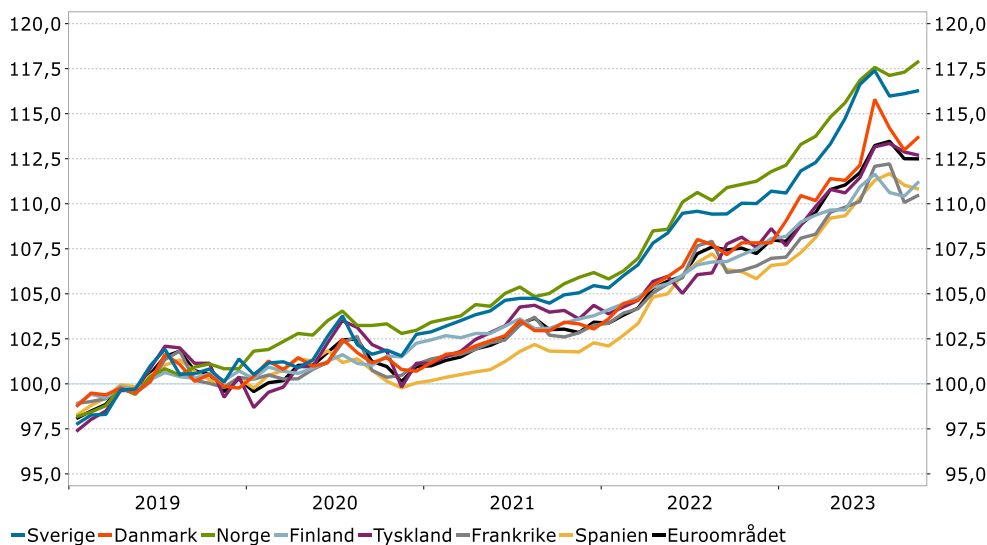
ÄVEN TJÄNSTEPRISERNA HAR ÖKAT FÖRHÅLLANDEVIS MYCKET I SVERIGE OCH NORGE

I många länder började tjänstepriserna öka allt snabbare under 2022 i samband med att pandemirestriktionerna lättades runt om i Europa (se diagram 12). Det gäller bland annat priserna på restaurangbesök och logi (se diagram 13). Under 2023 har tjänstepriserna fortsatt att öka i en historiskt sett hög takt i de flesta länderna, delvis drivet av höga löneökningar och en uppdämd konsumtionsvilja efter pandemin.

¹ Se *Konjunkturläget september 2023* och Konjunkturinstitutet (2023), "Livsmedelspriserna i Sverige: Har effekten av internationella prischocker blivit större?", specialstudie.

Diagram 12 Tjänstepriser i valda länder och regioner

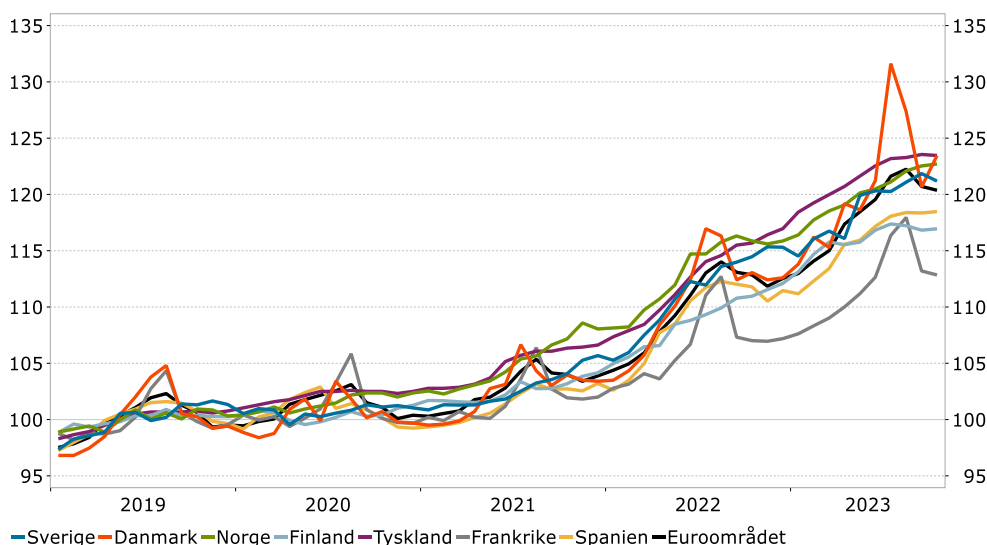
Index 2019=100, månadsvärden

Källor: Eurostat och Macrobond.

Diagram 13 Priser på restaurangbesök och logi i valda länder och regioner

Index 2019=100, månadsvärden

Källor: Eurostat och Macrobond.

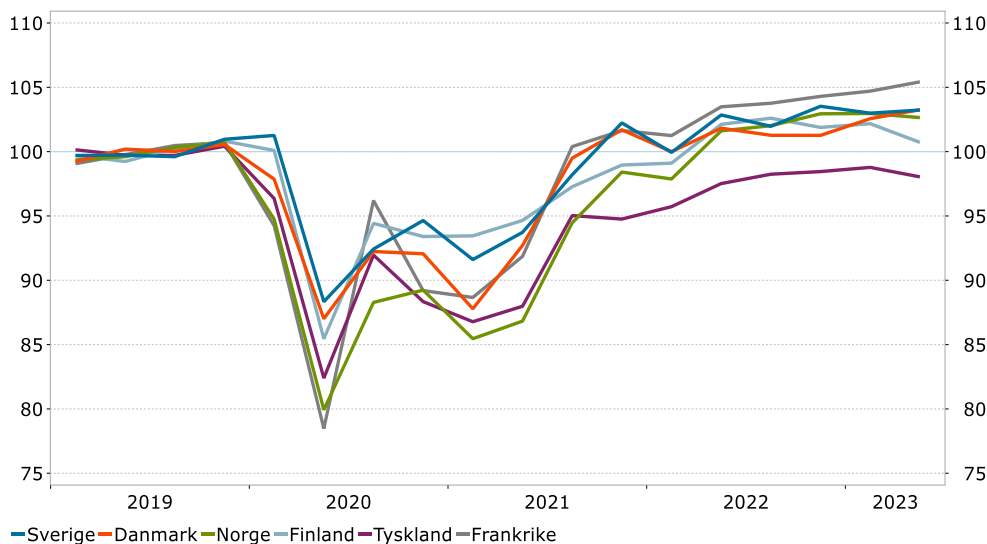
I Danmark och Finland har tjänstepriserna utvecklats ungefär i linje med euroområdet som helhet under stora delar av den valda tidsperioden. Den senaste tiden har tjänstepriserna däremot ökat något långsammare i Finland. I Tyskland har olika typer av stödåtgärder, som momssänkningar och rabatterad kollektivtrafik, dämpat tjänsteprisutvecklingen under vissa månader.

Precis som för varupriserna har tjänstepriserna sammantaget ökat mer i Norge och Sverige än i övriga länder de senaste åren. Tjänsteprisinflationen var förhållandevis hög i inledningen av pandemin, men även under 2022 och 2023 har såväl de svenska som norska tjänstepriserna ökat snabbare än i många andra länder. De svaga valutorna är troligtvis en del av förklaringen även om importinnehållet vanligtvis är lägre för tjänster än för varor.

Som visas i diagram 14 har den svenska tjänstekonsumtionen totalt sett varit förhållandevis stark under den valda tidsperioden vilket också kan ligga bakom den höga prisökningstakten. I Norge har tjänstekonsumtionen däremot varit mer dämpad i jämförelse med förpandemiska nivåer, framför allt under 2020 och 2021.

Diagram 14 Tjänstekonsumtion i valda länder

Index 2019=100, fasta priser, säsongsrensade kvartalsvärden

Anm. Tjänstekonsumtion i fasta priser saknas för Spanien och euroområdet.

Källor: Eurostat och Macrobond.

DEN SVENSKA PRISUTVECKLINGEN PÅ LIVSMEDEL LIKNAR DEN I EUROOMRÅDET

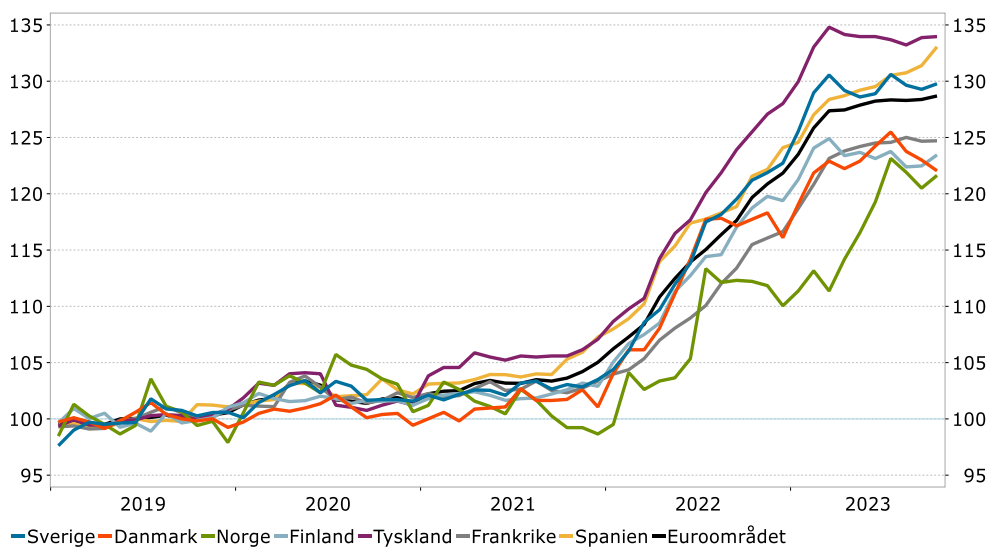
Sedan 2019 har de svenska livsmedelspriserna inklusive alkoholfria drycker sammantaget ökat med närmare 30 procent. Det är lägre än motsvarande prisökningar i Tyskland och Spanien men högre än i Frankrike, Danmark, Finland och Norge (se diagram 15). Den svenska prisutvecklingen liknar den i euroområdet även om livsmedelspriserna sammantaget har ökat något mer i Sverige.

I början av 2023 beslutade den franska regeringen tillsammans med ledande matvarukedjor att sätta pristak på ett antal livsmedel. Huruvida pristaken har bidragit till att dämpa prisökningarna är svårt att avgöra då livsmedelspriserna under 2023 har stabiliserats i många länder. I bland annat Tyskland och Finland har priserna till och med sjunkit under flera månader.

I Norge ökade livsmedelspriserna länge i en lägre takt än i många andra länder vilket delvis berodde på att flera matvarukedjor valde att inte höja priserna i inledningen av 2023. Under senare delen av året har dock livsmedelspriserna ökat allt snabbare även där.

Diagram 15 Livsmedelspriser inklusive alkoholfria drycker i valda länder och regioner

Index 2019=100, månadsvärden

Källor: Eurostat och Macrobond.

Tabell 1 Sammanlagda prisökningar på olika typer av livsmedel sedan 2019 till och med oktober 2023

Procent

	SE	DK	NO	FI	DE	FR	ES	EA20
Bröd och övriga spannmålsprodukter	29,2	27,3	25,4	25,9	39,7	23,2	29,8	29,5
Kött	28,0	22,3	30,9	26,0	37,5	24,8	27,6	27,8
Fisk	36,1	19,7	28,0	28,1	31,0	23,5	23,1	22,8
Mjölk, ost och ägg	28,6	28,8	18,8	22,3	43,0	27,8	34,8	32,2
Oljor och fetter	36,1	37,6	35,0	27,8	34,6	35,6	112,6	51,8
Frukt	26,8	14,1	27,9	13,7	24,2	27,2	41,8	28,2
Grönsaker	30,4	21,4	27,0	20,2	24,4	27,7	32,3	28,0
Sötsaker och glass	27,6	19,2	9,0	24,6	31,8	20,2	30,5	26,1
Övriga livsmedel	28,8	17,7	21,7	16,9	33,7	20,7	30,3	26,2
Alkoholfria drycker	31,6	14,4	8,7	32,2	27,4	19,5	30,9	23,9
Livsmedel och alkoholfria drycker	29,8	22,0	21,6	23,5	34,0	24,7	33,1	28,7

Anm. Förkortningarna i rubriken avser följande länder och regioner: Sverige (SE), Danmark (DK), Norge (NO), Finland (FI), Tyskland (DE), Frankrike (FR), Spanien (ES) och Euroområdet (EA20).

Källor: Eurostat och Macrobond.

Tabell 1 visar hur mycket olika typer av livsmedel har ökat i pris i respektive land. Prisutvecklingen skiljer sig åt en del mellan länderna och de olika livsmedelstyperna. Exempelvis är Sverige det land som under den valda tidsperioden har haft störst sammanlagd prisökning på fisk medan priserna i produktgruppen mjölk, ost och ägg har ökat mindre än i många andra länder. I Tyskland har många livsmedelspriser ökat mer än i euroområdet som helhet.

Norge sticker ut med förhållandevis låga prisökningar i flera produktgrupper vilket delvis kan bero på landets jordbrukspolitik som syftar till att värna den inhemska produktionen. För att öka konkurrenskraften hos de norska producenterna tar Norge ut tullar på jordbruksprodukter som de själva producerar. Därmed tenderar genomslaget från internationella prispförändringar att bli lägre. Under stora delar av 2023 har dock priserna på bland annat frukt och grönsaker ökat betydligt snabbare i Norge än i många andra länder.

EXKLUSIVE ENERGI HAR KONSUMENTPRISERNA ÖKAT MER I SVERIGE ÄN I ÖVRIGA JÄMFÖRELSELÄNDER

I tabell 2 redovisas de sammanlagda prisökningarna sedan 2019 till och med oktober 2023 i de fyra aggregaten energi, varor, tjänster samt livsmedel och alkoholfria drycker. Bland länderna som ingår i jämförelsen är Tyskland det land där konsumentpriserna sammantaget har ökat mest. Det är framför allt förhållandevis stora prisökningar på energi och livsmedel som förklarar utvecklingen. Finland och Danmark har haft de lägsta sammanlagda konsumentprisökningarna.

Tabell 2 Sammanlagda konsumentprisökningar i valda länder och regioner sedan 2019 till och med oktober 2023

Procent

	SE	DK	NO	FI	DE	FR	ES	EA20
Energi	13,3	28,8	31,3	26,9	49,2	39,7	19,4	42,2
Varor	17,9	7,8	17,5	9,3	15,7	9,9	10,0	13,4
Tjänster	16,3	13,7	17,9	11,2	12,7	10,5	10,8	12,5
Livsmedel och alkoholfria drycker	29,8	22,0	21,6	23,5	34,0	24,7	33,1	28,7
Totalt	19,0	15,2	19,4	14,8	20,6	15,9	16,7	18,9
Totalt exkl. energi	19,0	13,9	17,8	13,3	17,0	13,5	15,9	16,0

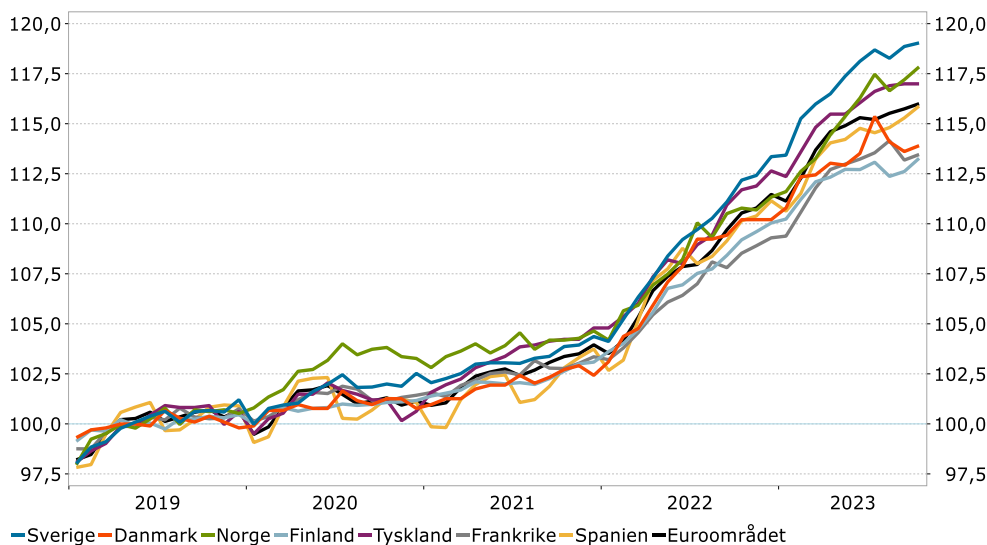
Anm. Förkortningarna i rubriken avser följande länder och regioner: Sverige (SE), Danmark (DK), Norge (NO), Finland (FI), Tyskland (DE), Frankrike (FR), Spanien (ES) och Euroområdet (EA20).

Källor: Eurostat och Macrobond.

I Sverige har konsumentpriserna ökat i princip lika mycket som i euroområdet. Exklusive energi har priserna däremot ökat mer i Sverige än i de övriga länderna som ingår i jämförelsen (se tabell 2 och diagram 16). Det beror framför allt på att varu- och tjänstepriserna har ökat förhållandevis mycket. Även i Norge har varu- och tjänstepriserna ökat mer än i de övriga jämförelseländerna men de sammanlagda prisökningarna på livsmedel har däremot varit lägre. Den svenska prisutvecklingen på livsmedel liknar den i euroområdet.

Diagram 16 Konsumentpriser exklusive energi i valda länder och regioner

Index 2019=100, månadsvärden

Källor: Eurostat och Macrobond.

I DE NORDISKA LÄNDERNA LÄGGS EN MINDRE ANDEL AV KONSUMTIONSUTGIFTERNA PÅ LIVSMEDEL

En anledning till att prisutvecklingen varierar mellan länder är att de så kallade HIKP-vikterna skiljer sig åt. I tabell 3 visas hur stor vikt energi, varor, tjänster samt livsmedel och alkoholfria drycker utgör i de olika ländernas konsumentprisindex 2023. Vikterna avspeglar hur stor andel av hushållens konsumtionsutgifter som läggs på respektive produktgrupp. För euroområdet som helhet har livsmedel och alkoholfria drycker en något högre vikt i HIKP-korgen jämfört med de nordiska länderna. Variationen inom euroområdet är dock stor. I Spanien läggs exempelvis en betydligt större andel av utgifterna på livsmedel än i Tyskland.

Tabell 3 Vikter i konsumentprisindex 2023

Procent

	SE	DK	NO	FI	DE	FR	ES	EA20
Energi	10,8	10,4	8,5	10,0	9,7	9,9	9,8	10,2
Varor	29,3	28,3	34,6	26,5	28,3	23,6	21,3	26,3
Tjänster	41,0	43,9	39,1	42,8	45,4	46,2	45,4	43,5
Livsmedel och alkoholfria drycker	15,3	13,7	13,6	15,3	13,2	16,2	19,5	16,1

Anm. Förkortningarna i rubriken avser följande länder och regioner: Sverige (SE), Danmark (DK), Norge (NO), Finland (FI), Tyskland (DE), Frankrike (FR), Spanien (ES) och Euroområdet (EA20). Att vikterna inte summerar till 100 beror på att alkohol och tobak är exkluderat.

Källor: Eurostat och Macrobond.

Tjänster har en förhållandevis stor vikt i HIKP-korgen vilket gör att tjänsteprisernas utveckling påverkar konsumentpriserna i hög utsträckning. Tjänsteprisernas vikt minskade i samtliga jämförelseländer under pandemin i samband med att konsumtionsmönstren ändrades. Under 2022 och 2023 har konsumtionen av tjänster som andel av hushållens totala konsumtionsutgifter återigen ökat. I såväl Sverige som Norge har

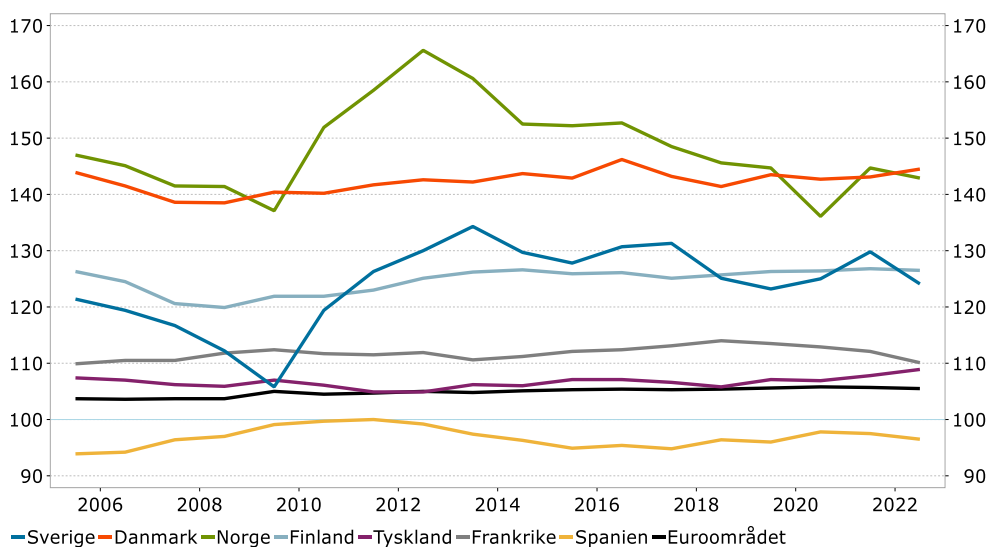
tjänster en lägre vikt än i övriga jämförelseländer och därmed drivs inte den allmänna konsumentprisutvecklingen i lika hög utsträckning av tjänstepriserna.

DEN SVENSKA PRISNIVÅN ÄR HÖGRE ÄN EU-GENOMSNI TTET

På samma sätt som att prisutvecklingen skiljer sig åt runt om i Europa tenderar även prisnivåerna att variera avsevärt. I diagram 17 visas prisnivåindex i gemensam valuta för de varor och tjänster som ingår i hushållens konsumtionsutgifter. Prisnivåerna är beräknade av Eurostat och bygger på prisundersökningar som omfattar mer än 2000 produktgrupper. Dessa index ger en bild av hur prisläget i olika länder förhåller sig till EU-genomsnittet. Tidsserierna är på årsfrekvens och sträcker sig till och med 2022.

Diagram 17 Prisnivåer för hushållens slutliga konsumtionsutgifter i valda länder och regioner

Index EU=100, årsvärden

Källor: Eurostat och Macrobond.

I samtliga jämförelseländer utom Spanien var den allmänna prisnivån högre än i det genomsnittliga EU-landet 2022. I Danmark och Norge var prisnivån cirka 45 procent högre medan motsvarande siffra för Sverige och Finland uppgick till omkring 25 procent. Prisnivåerna i Frankrike och Tyskland har historiskt sett legat närmre EU-genomsnittet.

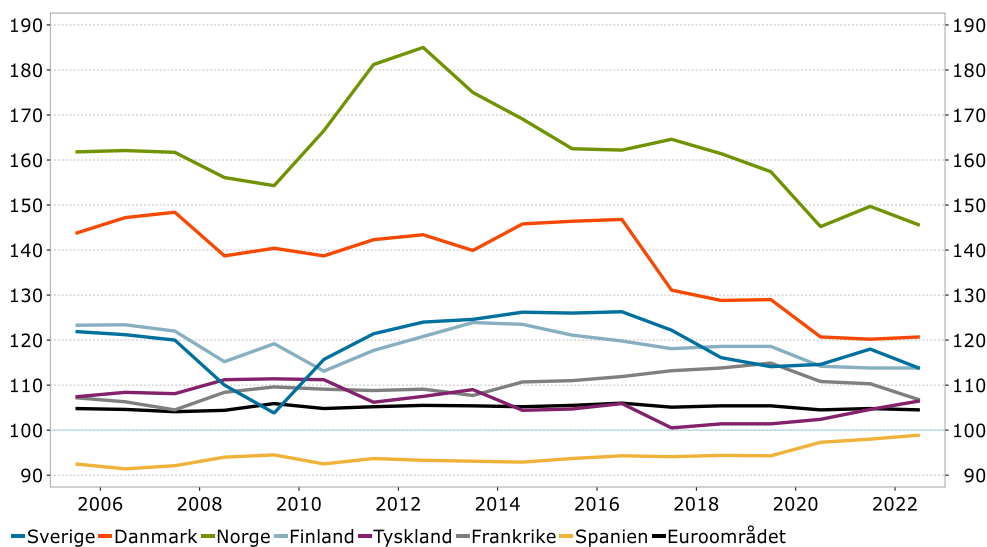
Över perioden 2019–2022 finns ingen tydlig trend i utvecklingen av prisnivåerna för något av de undersökta länderna. Det finns dock generellt en större variation i prisnivåerna för Sverige och Norge över tid vilket framför allt beror på förändringar i växelkursen. Prisnivåerna redovisas i gemensam valuta och därmed visar sig en försvagning av ett lands valuta som en minskning av den relativa prisnivån.

LIVSMEDELSPRISERNA HAR KONVERGERAT I EUROPA

I diagram 18 visas prisnivåindex för livsmedel och alkoholfria drycker. År 2022 var priserna på livsmedel i Tyskland och Frankrike något högre än EU-genomsnittet medan prisnivån i Spanien låg något under. I Sverige och Finland låg prisnivån omkring 15 procent över EU-genomsnittet medan motsvarande siffror för Danmark och Norge uppgick till omkring 20 respektive 45 procent.

Diagram 18 Prisnivåer på livsmedel och alkoholfria drycker i valda länder och regioner

Index EU=100, årsvärden

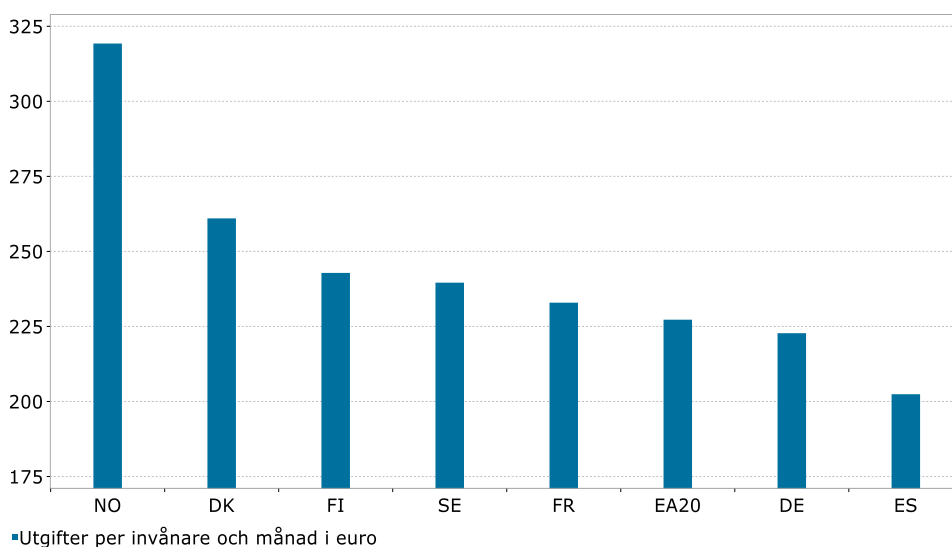

Källor: Eurostat och Macrobond.

I diagram 19 visas de genomsnittliga utgifterna som invånarna i olika länder lägger på livsmedel och alkoholfria drycker. Utgifternas storleksordning speglar prisnivåerna relativt väl. I Norge uppgick utgifterna under 2022 till cirka 320 euro per invånare och månad medan motsvarande utgifter i Spanien uppgick till omkring 200 euro.

Diagram 19 Utgifter för livsmedel och alkoholfria drycker i valda länder och regioner 2022

EUR

Anm. Förkortningarna avser följande länder och regioner: Sverige (SE), Danmark (DK), Norge (NO), Finland (FI), Tyskland (DE), Frankrike (FR), Spanien (ES) och Euroområdet (EA20).

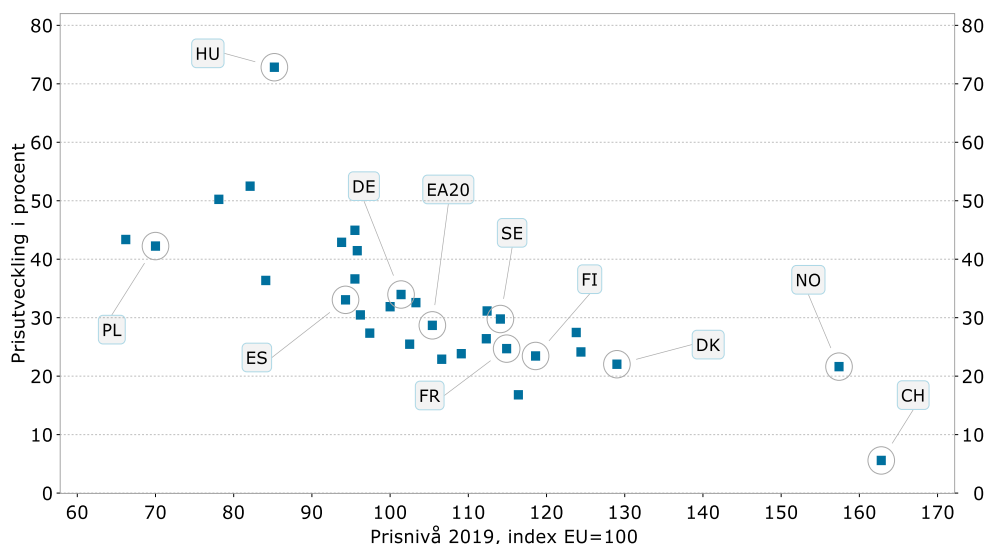
Källor: Eurostat och Macrobond.

Skillnaderna i prisnivåer kan vara en möjlig delförklaring till varför livsmedelspriserna enligt HIKP sammantaget har ökat mer i vissa länder än i andra sedan 2019. I diagram 20 illustreras sambandet mellan prisutveckling och prisnivå i samtliga EU-länder inklusive Norge och Schweiz. Även om sambandet inte är perfekt tycks livsmedelspriserna

över lag ha ökat mer i de länder som hade en förhållandevis låg prisnivå 2019 medan prisutvecklingen har varit lägre i de länder som hade en hög initial prisnivå. Sverige sticker inte ut nämnvärt jämfört med övriga länder vad gäller förhållandet mellan prisutveckling och prisnivå på livsmedel.

Diagram 20 Prisnivå och prisutveckling på livsmedel och alkoholfria drycker i valda länder och regioner sedan 2019 till och med oktober 2023

Procent respektive index EU=100

Anm. Förkortningarna avser följande länder och regioner: Sverige (SE), Danmark (DK), Norge (NO), Finland (FI), Tyskland (DE), Frankrike (FR), Spanien (ES), Schweiz (CH), Polen (PL), Ungern (HU) och Euroområdet (EA20).

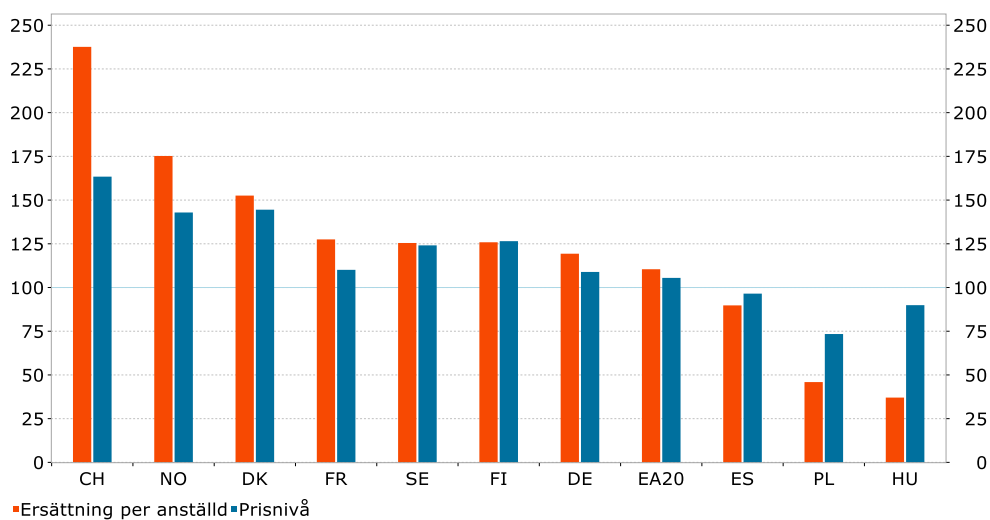
Källor: Eurostat och Macrobond.

Det negativa sambandet som syns i diagram 20 beror sannolikt på en rad olika faktorer. En av dem kan vara att arbetskraftskostnaderna generellt sett är högre i de länder som även har en hög allmän prisnivå (se diagram 21). Ju större andel arbetskraftskostnaderna utgör av priserna på de varor och tjänster som konsumenterna möter, desto lägre blir prisgenomslaget när insatsvarorna ökar i pris. En annan förklaring kan vara att konkurrensen är lägre i de länder som har en hög prisnivå. I vissa fall kännetecknas marknader med låg konkurrens av att kostnadsökningar inte förs vidare till slutkonsumenterna i samma utsträckning som när konkurrensen är hög. Anledningen till det är att det kan vara mer lönsamt för företag med marknadsmakt att minska den egna marginalen något i stället för att höja priserna lika mycket som kostnaderna ökar, och därmed riskera att tappa försäljning.²

² Se till exempel kapitel 4 "Marknadsmakt och prisgenomslag" i Handels ekonomiska råd (2023), "Handeln i svåra tider" eller fördjupningen "Hur sätter företag sina priser?" i Konjunkturinstitutet (2022), "Prissättning hos svenska företag under 2022", specialstudie.

Diagram 21 Ersättning per anställd och prisnivåer för hushållens konsumtionsutgifter i valda länder och regioner 2022

EUR, index EU=100, årsvärden

Anm. Förkortningarna avser följande länder och regioner: Sverige (SE), Danmark (DK), Norge (NO), Finland (FI), Tyskland (DE), Frankrike (FR), Spanien (ES), Schweiz (CH), Polen (PL), Ungern (HU) och Euroområdet (EA20).

Källor: Eurostat, EU-kommissionen och Macrobond.

Referenser

Handelns ekonomiska råd (2023), ”Handeln i svåra tider”.

Konjunkturinstitutet (2023), ”Livsmedelspriserna i Sverige: Har effekten av internationella prischocker blivit större?”, specialstudie

Konjunkturinstitutet (2023), *Konjunkturläget september 2023*.

Konjunkturinstitutet (2022), ”Prissättning hos svenska företag under 2022”, specialstudie.